

նմին իսկոյն մանեւ երկնքն դռները, իւր թէ հոգին կարող է երկրից հեռանալ առանց թողութեան, առանց զգջալու, ապականուած և կորած, և իսկոյն առանց այլ և այլութեան տեղ դանել Արարչամբ զոգի մէջ: Այս միտքը սարսափելի մոլորութիւն է: Երբ որ մօրեկը դալիս է, ժողովուրդն իսկոյն մեծամեծ խորոյններ է բորբոքում, խոր փոսեր է փորում և օր ու ցերեկ աշխատում է: սաաակեցնելով մորեկը, և բարձրագոյնի Աստու օգնութիւն է կանչում: Մենք էլ պէտք է դիմենք առ Աստուած, և ալ զբանք է կատարենք այժմ իսկ, որովհետեւ եթէ և յանկարծ չկոչուինք, այնու ամենայնիւ տարին տարուանից յետոյ անցնում է: որպէս ծովը թափուող հեղեղ, և ժամանակը արագ արագ մեղ մղում է իւր անդիմադրելի ալիքներով: Ժամեկն անցնում են և յանդիմանում են մեզ: Ժամանակ չկորցնենք անցեալի մասին զուր ողբ ողբալով: Առաջ գնանք այն հին ժամանակի մեծ զօրավարի պէս, որ երազում աչքը յետ դարձնելով՝ տեսաւ իւր յետնից եկող մի ահագին հրէշաւոր ճեւաղ, օձերի մէջ փաթթած, որի ամէն մի քայլի հետ շուրջը ամենայն ինչ խորատակում դատարկում էր զգրգոցով: Զօրավարին հրամայել էին գնալ շեշտակի առաջ, առանց երեսը շրջելու, և գնաց նա հնազանդութեամբ դէպի փառքն ու յաղթութիւնը: Մենք էլ շեշտակի գնանք, յաջողութեան հաւատով: Եթէ մարդիկ վեր կենան մեր դէմ, — Աստուծոյ սէրը մեզ կը փրկէ նոցա անգութ գոռողութիւնից: Եթէ մեր խիզճն ուղենաց մեզ սարսափեցնել, — Աստուծոյ գթութիւնը մեզ ապաստան կը լինի: Եթէ անցեալը մեր դէմ դնուի, — մենք կերթանք ապահովութիւն գտնելու մեր ներկայ անմեղութեան մէջ, որ Աստուծոյ ողորմութեամբ՝ ունինք և կունենանք: Մեզ սպասում է մեծ յաւիտենականութիւնը, որի ոսկի դռները տակաւին չեն փակուել մեր առաջ և հաւատարապէս լայն բացում են զգջացող մեղաւորներին համար և անարատ սրբերի համար: Տայ Աստուած, որ օրենթաց տարիներ ունանալուց յետոյ, երբ որ ծովը կամ կանաչ խորը կը ծածկեն ձեր ամէնեղ աճիւնը, ձեր անմահ հոգիները միմեանց հանդիպեն և իրար ճանաչեն այն տեղ, ուր որ արաշխարածները, անմեղութեան սպիտակ հանդերձներով, տալում են առանց մեղանշելու և վշտանալու այն քաղաքում, որի հիմքը դրել է Ինքը Աստուած: Եթէ ոչ երկրի վերայ, դէթ այն տեղ վերջնականապէս կը վարձատրէ Աստուած խանարհ, զգջացած մեղաւորներին՝ այն տարիների համար, որ կերել է մօրեկը:

Ս. Ս.

ՕՏԱՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐ

ՕՐԹՈՂՈՔՈՒ ԵԿԵՂԵՑԻ.

— Церковный Вѣстникъ շաբաթաթերթը յունուարի 4-ին բալորեց իւր 25 ամեայ շրջանը: Այս առթիւ 1899-ի վերջին համարի յօդուածներն ամբողջովին նուիրուած են շաբաթաթերթի 25 տարուայ գործունէութեան: Նախ ընդարձակ առաջնորդող յօդուածի մէջ մէկ մէկ յիշատակում է բաւորդ դարի ընթացքում Ռուս ժողովրդին մատուցած ֆառայութիւնները, ապա խմբակիրներին համառօտ կենսագրութիւնը, առաջին համարի բովանդակութիւնը և յօդուածներին վերնագրիները, և վերջոյ մի ցանկ, որից երևում է թէ ուր և ինչ չափով տարածուած է:

Մի կողմը գնելով մանրամասն հաշիւը, յետադարձ 25 տարուայ շրջանում՝ Церк. Вѣс. մատուցած գլխաւոր ծառայութիւնները—1) երկար և զօրեղ հակահառութիւն է վարել պապական ռանձգութեանց դէմ՝ Ատաղկանի ժողովից յետոյ և Գերմանիայի՝ կաթոլիկական կուսի դէմ: 2) Բալկանեան թերակղզու քրիստոնէից պաշտպանութեան համար հանդանակութիւն է արել նիւթական օգնութիւն հասցնելու համար և մինչև վերջը ռուս հոգևորականների մեջոցով աշխատել է վառ պահել ժողովրդի համակրութիւնը դէպի նեղեալ հաւատակիցները: 3) պահպանողական, գրական ուղղութեամբ հեռի է պահել Ռուս հատարակութեան հոգևոր և ընթերցող դասը Նիճիլիտաների բարոյութիւններից և ձգտել է մտքի ու սրտի խաղաղութիւն վերականգնել շիթութեան ժամանակներում: 4) Խաղաղասէր կայսեր կաշին առաջին արձադանքը տուց և մեծապէս ձեռնառու է հանդիսացել կրթական գործում՝ մի կողմից գործի հրաւիրելով Ռուս հոգևորականութիւնը, միւս կողմից մանկավարժական օգտակար խրատներ և յօդուածներ տալով: 5) Հոգևոր սնունդ մատակարարելու համար հրատարակել է Բալկան Ոսկերեւոյնի գործերը մի քանի տիկնոջ 10,000 ռուբլի նուիրութեամբ, աղքատ եկեղեցականներին մատակարարելով վաճառելու համար: 6) Աղանդների և հերձուածների դէմ միշտ կռիւ է մղել և մեծապէս նպաստել զբանց առաջն առնելուն: 7) Церк. Вѣс. է եղել որ առաջին անգամ միտք է յղացել նոր տարին զինուորել ոչ ուրախութեան սեղանի առաջ, այլ եկեղեցում շնորհակալութեան մաղթանք առ Աստուած, Այդ առաջարկութիւնն արդէն հաստատուել է մայրաքաղաքներ-

բում, առաջին անգամ Մոսկովայի մեարապօլսի ձեռքով: 8) Վերջին սովի ժամանակ 6000 ր. է հանգանակել յօգուտ հոգևոր դասին:

Լ. Ճեմարանի այդ թերթը հիմնուել է 1875-ի յունի. 4-ին, թէև այսպիսի թերթ հրատարակելու միտքը վաղ էր ծնուել (1871-ին) և նոյն իսկ բաժանորդադրութիւն բացուել է. Յ. Լ. Եանիշչեւի ձեռքով (այժմ դրան երկէջ նոյնն Վայսերական Մեծութեանց): Առաջին խմբագիրը եղել է Անդրէյ Իվանովիչ Պրեդաեւսկիյ. զիւզական քահանայի որդի և Պետ. հոգ. ճեմ սան: որ 1855-ին աւարտելով նոյն ճեմարանում նշանակուել էր հին պատմութեան (քղբ.) ուսուցիչ: Սա խմբագրական գործը վարում է մինչև 1880-ը, ապա անցնում է Ալէքսանդր Լվովիչ Վաստանիւն: որ աւարտել էր Մոսկ. հոգ. ճեմարանը և հրաւիրուել էր այդ ժամանակներում Պետերբուրգ դաւանական ստատ. օժտարանութեան համար: Հինգ տարուց յետոյ խմբագրութեան գործն անցնում է Նիկոլայ Եփանասովիչ Սիւպրաշնովիչին: որ 1873-ին աւարտել էր ճեմ. դասընթացը և նշանակուել նոր պատմութեան (քաղ.) դասաւանդ: Սա խմբագրական պաշտօնը վարել է 7 տարի: 1893-ին ընտրուում է խմբագիր Ալէքսանդր Պավլովիչ Լոպուխին: սան նոյն ճեմարանի, որ երկար տարիներ տպրել է Եւրպայում, մասնատնոյ Ամերիկայում տեղեակ անդգիւրէնի, ֆրանսերէնի և դերմաներէնի: հեղինակ մի շարք նշանաւոր գրքերի և անուանի թարգմանիչ, յայտնի նոյն իսկ Ամերիկայում իւր կրօնական և քաղաքական յօդուածներով: Սեր. Յեւ. ասելով, Ա. Պ. Լոպուխինի ձեռքով հրատարակութեան գործը աւելի յաջող է դնում և բաժանորդները շատանում են:

Մեզ յայտնի են Լопухинъ-ի հեռեւալ նշանաւոր թարգմանութիւնները, որ յանձնարարում ենք մեր քահանայ և վարդապետ ընթերցողներին. 1) Жизнь Иисуса Христа, сочинение Ф. В. Фаррара, պատկերադարձ. С-Փ. 1887. Այս երկը թարգմանուած է և հայերէն:

2. Жизнь и Труды св. апостола Павла, соч. Фаррара, դարձեալ պատկերադարձ, С-Փ. 1887. Եւ վերջապէս նորերս թարգմանել է Христианская благотворительность въ древней церкви, соч. Г. Ульфорна, С-Փ. 1900. Այս վերջին երկը «Աբարա»-ի ընթերցողներին բոլորովին անյայտ չէ, 1897 թ. Վիկեղեցին և Աղքատների խնամատարութեան գործը վերնագրով յօդուածի մէջ մենք բազմիցս յիշել ենք այս երկը և քաղուածքներ արել: Ուրախ ենք, որ ուսերէն թարգմանութեամբ այս գեղեցիկ գործը մատչելի է գտնուում մեր ուսագէտ քահանաներին: Ի որտէ յանձնարարում ենք այս գիրքը Հայաստանեայց Վիկեղեցու այն սպասաւորներին, որոնք

կամենում են ծանօթանալ հին եկեղեցու բարեգործութեան պատմութեան հետ, որ եկեղեցական պատմութեան կալան մասերից մէկն է:

— Перк. Вѣст. ասելով՝ վերջնական վճռին մօտ է ուսաց քահանաների կենսաթոշակները կանոնաւորելու հարցը: Մինչև այժմ որոշուած էր քահանաներին տարեկան 130 ր. թոշակ տալ նոցա անկարգութեան և ձերութեան գէպում: իսկ այժմ որոշուած է 35 տարի ծառայութիւնից յետոյ՝ քաղաքի աւագերէցներին համար տարեկան 425 րուբլի, քաղաքի քահանաների և զիւզական աւագերէցներին համար 360 ր. իսկ զիւզական հատարակ քահանաներին համար 180 րուբլի: Քահանաների նիւթական վիճակը բարձրացնելու համար կարեւոր մի երևոյթ է այս հանգամանքը ուսական Օրթոդոքս եկեղեցու մէջ:

— Ատարակտիկ Վարմիր խաչի ընկերութեան մասին հեռեւեալն ենք կարդում Вѣра и Разумъ տոտուածարանական — փիլիսոփայական ամսաթերթի մէջ: Ընկերութեան հաշուով պահպանուում են ողորմածութեան քոյրերի հաստատութիւնն ու հիւանդանոցը: 1899 թ. յունուարին ողորմածութեան քոյրերի թիւը 8 և նորմաւաներին, որոնք գեռ պէտք է վարժուին, ինն էր: Ընկերութիւնը իւր երկյարկանի տունն ունի, որի ներքին յարկը հիւանդների ընդունարան է: Ընկերութեան բժիշկներն և ողորմածութեան քոյրերի ձեռքով, 1898 թ. Ապրիլի 12-ին հիմք դրուեցանա մի փոքրիկ տնակի, որ անգամահատական իջևան պէտք է լինի, 12 մահճակալով: Այս շինութիւնը համարեա պատրաստ է, որի համար 6000 ր. ծախս է որոշուած նախահաշուով: Ընկերութեան կառավարիչ բժիշկը 1898 թ. ընթացքում գատախօսութիւններ է կարդացել ողորմածութեան քոյրերին հիւանդապահութեան պաշտօնի համար հրահանգելու նպատակով համաձայն Վարմիր խաչի ընկերութեան կանոնադրութեան: Ողորմածութեան քոյրերը խնամել են հիւանդանոցից դուրս մասնաւոր հիւանդներ ևս՝ նրանց ընտանիքում, որի համար ընկերութիւնը 960 ր. նուէր է ստացել: Հիւանդանոցում ընդունելութիւն է նշանակուած շաբաթական վեց անգամ, բացի ամառուայ ամիսներից, անցնալ տարուայ ընթացքում 1426 յաճախող է ունեցել հաստատութիւնը:

— Մուրացիանորիսը Ռուսաստանում. Արհեստով մուրացիկներ թիւը 1877 թ. հաշուի համաձայն 300000 էր համարուում, բայց այս թուի մէջ չեն առնուած քաղաքացի մուրացիկները, որ մօտաւորապէս նոյնչափ պէտք էր հաշուել: Սովի տարիներում նոցա թիւը մի միլիոնի է հասնում: Ուրեմն իսկական ուղբատների թիւը ամբողջ ժողովրդի հազիւ 1/500 ասիւան էր կազմում: Սակայն

վերջին տասնեակ տարիներին ընթացքում նկատելի է, որ աղքատութիւնը հետզհետէ դարգանում է մայրաքաղաքներին և տափաստաններին (սեպակերի) շրջաններում: Իսկ միւս մասերից ներքին Վոլգային հիւսիսային և միջին սեահոդայի շրջաններում աղքատութիւնը երևան է եկել վերջին հինգ տարիներում: Մուրացկանութիւնը որպէս արհեստ թիթե է հարուային երկրներում և Մալորոսիայում ինչպէս և պրիվիւլեյն և հարաւ արեւմտեան նահանգներում: Իսկ պետութեան միջին նահանգներում շատ տարածուած է: Այս երեւոյթը յառաջանում է մասամբ անասնական պատճառներից և մասամբ ժողովրդի կրօնական—բարոյական հայեացքներից: Արեւմտեան Ռուսաստանը վերջին տարիներս անպողարեւութիւնից քիչ է վնասուել: այնտեղ բանուորներ և գաղթականներ չեն կեդրոնացնում: Ժողովուրդն աւելի կապուած է իւր հողի հետ: Այն ինչ Վելիկորոսիայի աղքատութեան տարածման համար նպաստաւոր հանգամանք է այն երեւոյթը, որ ժողովուրդը առատ է ոգորմութիւն տալու մէջ: Արեւմուտքում հարուստները հրէաներ են: որ աղքատին կոպէկ չեն տալիս: Մուրացկանութեան արհեստի տարածման նպաստում է նոյնպէս և այն հանգամանքը, որ մուրացկանութեան արհեստը արհամարհանաց չի ենթարկուում: միջոցներ չեն գործադրում նորա տարածման դէմ: Մուրացկաններից շատ քիչ տախտ ոստիկանութեան հսկողութեան են ենթարկուում: այդպիսիներին էլ փոխանակ որոշ հաստատութիւնների մէջ դատաւարակելու: մանաւանդ անշափահաններին: բանտն են ուղարկում: Հաշտարար դատաւորները անշափահառ մուրացկաններին աւելի քիչ են ուղղիչ հաստատութիւններն ուղարկում: քան դողութեան կամ սրկիւղութեան մէջ բռնուածներին: 1890—1895 թուերի մէջ դատաստանի ենթարկուած 503 անշափահառ մուրացկաններից միայն 116 հոգի ուղարկուեցան ուղղիչ հաստատութիւնների մէջ դատաւարակելու: 990/0 բանտ նստեցին: Բանտը մարդկանց դատաւարակելի, նորանց բնաւորութիւնը փոխել չէ կարող: Եւրոպայում բանտերն էլ այնպիսի կազմակերպութիւն ունին: որ դատաւարակութեան գործին են ծառայում և ոչ լոկ պատժարաններ են միայն:

ԿԱԹՈՒԼԻԿ ԵԿԵՂԵՑԻ

Անցեալ տարուայ նոյեմբ. 2-ին վախճանուել է Մայնցի եպիսկոպոս Լէոպոլդ Հաֆներ. 7 շաբաթից յետոյ նորա տեղ ընարուեցաւ Մայնցի ատուածաբանական սեմինարի եկեղեցական պատմութեան ուսուցչապետ դր. Հայնրիխ Բրիւլը:

Մայնցը Գերմանիայի հին և պատմական անցեալով հարուստ եպիսկոպոսութիւններից մէկն է: Նորընտիր եպիսկոպոսը ծնուել է 1831 թ. քահանայ է ձեռնադրուել 1855 թ. և ապա իւր դատաւոսութիւններն սկսել Միւնխենի համալսարանում: Սակայն մի տարի յետոյ 1856 Մայնցի ատուածաբանական սեմինարիայի ուսուցչապետ կարգուեցաւ: Նորընտիր եպիսկոպոսի գիտնական երկերից նշանաւոր է նորա եկեղեցական պատմութիւնը: որ 1874 թ. մինչև այժմ եօթերորդ անգամն է հրատարակուած: Բացի այս գրքից նշանաւոր է նորա Վաթովիկ եկեղեցու պատմութիւնը ԺԹ. դարում: նշանաւոր երկը, 5 հատուրից բաղկացած: Մայնցի եպիսկոպոսութեան հոգևորականութեան մեծագոյն մասը նորընտիր եպիսկոպոսի աշակերաններն են. քառասուն տարի անընդհատ վարժապետութիւն է արել յիշեալ սեմինարում: Բաղդաւոր հովիւ: որ իւր աշակերանների գլուխն անցած պիտի կառավարէ իրեն յանձնուած հօքը:

— Վաթովիկ Բաւարիան երեք համալսարան ունի. ամենից նշանաւորը Մյունխենին է, որ Գերմանիայի մեծ համալսարաններից մէկն է: Միւնխենի համալսարանը 4049 ուսանող և 279 ունկնդիր ունի: Աստուածաբանների թիւը 158 է: Երկրորդ համալսարանը Վյուրցբուրգին է 1215 ուսանողներով, աստուածաբանների թիւն է 114: Երրորդն է Էրլանգենի համալսարանը, որ այս վեցամսեակում յետ է գնացել, 1044-ից 974-ի է իջել ուսանողների թիւը, աստուածաբանները 152 են: Աստուածաբանների թուի պակասութեան պատճառն այն է, որ կաթոլիկ երկրներում աստուածաբանական — մասնագիտական բարձրագոյն սեմինարներ կան, ուր ուսանում են կաթոլիկ աստուածաբանների մեծագոյն մասը: անցեալ տարի ուսանում էին այդպիսի սեմինարներում 854 հոգի:

— Բրեսլաւի համալսարանը 99/900 թ. ձմեռուայ վեցամսեակում աստուածաբանութեան 263 կաթոլիկ և 82 բողոքական ուսանող ունէր:

— Բոննի համալսարանի ուսանողների թիւը 1886 է. որոնցից աստուածաբանական մակույթսին պատկանում են 28 կաթոլիկ և 82 բողոքական ուսանողներ: Համալսարանն ունի և 55 կին ունկնդիրներ, որոնցից երկուսը աստուածաբանութիւն են ուսանում:

ԲՈՂՈՔԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Հոնոստան Բարդալան ընկերութեան եօրաժամանակ զործուեկութեան հաշուից երևում է, որ երբ սկսեց այդ ընկերութիւնը շատ փոքր էր և անշան. բայց այսօր Ափրիկայում, Ասիայում և

Աւստրալիայում 72367 հոգուց բաղկացած հաւատացեալներ ունի այլ և այլ ազգերից բաղկացած: Ընկերութեան հաշուով պահուած դպրոցների թիւը 279 է 12599 աշակերտներով: Ընկերութեան դպրոցներում ընկնելից ուսուցչութիւն են անում 246 և պատարութիւն 21 հոգի, իսկ եւրոպացիներից միայն 73 միսիոնար և 13 ողորմածութեան քոյր: Այս թուերը ցոյց են տալիս, թէ ո՞րքան պտղաբեր է եղել ընկերութեան դործունէութիւնը: Վերջին տասնամեակում եղած յառաջագիմութիւնն արժանի է առանձին ուշադրութեան. 1888 թուի մկրտածների ընդհանուր թիւը 32870 էր, 1898 թ. 72367: Ոգևորութեամբ եւ լցուած, երբ կարգում եւ միտնանքների առաքելական դործունէութիւնը Ափրիկայի և Ասիայի կիսաօլայրների ցեղերի մէջ, նոցա մաքառումն անբարոյականութեան և արքեպիսկոպոսի գէմ, նոցա դործ գրած Զանգերը քրիստոնէական կրօնի և քաղաքակրթութեան տարածման համար, նոցա չարքաշ կեանքն ու տոհմունութիւնը սուրբ դադափարի համար . . . : Իսկ մենք մեր հօր պահպանել չենք կարողանում: Ի՞նչու, Ահա մրտածելու լուրջ հարց Հայաստանայց եկեղեցու իւրաքանչիւր սրտացաւ սպասաւորի համար:

Բազենի աւետարանական բարձրագոյն տեանը կարգադրել է, որ 1903 թ. սկսած առտուածաբանութեան կանգիտատները (տիրացունքը) իրենց համալսարանական քննութիւններից դատ՝ երաժշտութիւնից ևս քննութիւն տան: Եթէ պատտօրը փոքր ինչ հասկացողութիւն ունենայ և հոգեւոր երաժշտութեան մասին, կարող է աւելի լաւ կանոնաւորել համայնական երգեցողութիւնը և նուագածութիւնը: Մեր հասարակ ընթերցողներին դուրսէ յայտնի չլինի, որ Գերմանիայի բողոքական բողոք եկեղեցիներում համայնքի երգեցողութեան ձայնակցում է և դաշնակը: Լաւ պատտօրը իւր պերճախօսութեան հետ ունկնդիրներին մէջ կրօնական զգացում կարող է զարթեցնել և երաժշտութեամբ:

— Երկար ժամանակից ի վեր Բուրգբերգ լեռան (Հարցըրդի մօտ) ստորոտում պեղումներ էին անում: Այժմ ինչպէս հաղորդում են գերմանական լրագրիւնները, մի մեծ շինութեան հիմք են բաց արել, որ անկասկած ժ. դարու եկեղեցու մնացորդ է: Հաւանօրէն Կոնրադ I-ի (911—919 թ) շինած եկեղեցին է: Հենրիկո III-ը (1039—1056) Կոնրադ I-ի հիմնած եկեղեցու տեղ Գոսլարի նշանաւոր եկեղեցին շինեց և իւր պալատը Հարցբուրգից Գոսլար փոխադրեց: Բրաունշվայդի հնախօսական ընկերութեան հաշուով պէտք է շարունակուին պեղումները:

Քանի որ Հենրիկո III-ի ձեռքով շինած եկեղեցու և պալատի մասին խօսք եղաւ, մի եր-

կու խօսքով նկարագրենք թէ ինչպէս են պահպանում այժմ հնութիւնները: Մեծ բան չէ մընացած, եկեղեցու մի մասը, այն մաստուը, ուր թաղուած է Հենրիկոսի սիրտը, արքայական պալատի պալատի մի մնացորդը, Բայց 70 թուականներին մի ընկերութիւն կազմուեցաւ այդ մնացորդները սրբութեամբ պահպանելու: Արքայական պալատը նորոգուեցաւ հին գերմանական ոճով, շատ նշանաւոր է դահլիճը, որի կեդրոնում դրուած է Կարոլոս մեծի քարէ հասարակ արձոյ: Գահլիճի պատերն ու առաստաղն ամբողջապէս ծածկուած են սաքսոնական տան կայսրների պատմութեան, նոցա պատերազմների ու քաջագործութիւնների պատկերներով, որ նկարել է սաղանդաւոր և յայտնի նկարիչ Վինցելինուս: Հողեկայտեան արձակուրդներին, որ Գերմանիայում ճանապարհորդութեան ժամանակ է ամեն դասակարգի և պաշտօնի անձնաւորութեան համար, ծնողները սիրում են իրենց գեւահաս զաւակներին հետ այցելել ընտելեամբ գեղեցիկ և պատմութեամբ նուիրական Գոսլարը: Երեխաները տյգպիտով շատ հեշտ կերպով իւրացնում են գերմանական կայսրութեան այդ փառաւոր շրջանի պատմութիւնը պատկերների և հնութիւնների բացատրութեան ժամանակ: Բողոքական գերմանացիք ուխտագնացութիւն չունին, բայց Գոսլարը ճշմարիտ ուխտագնացութեան վայր է ժողովրդի համար:

— Յունուար 21-ին լրացաւ մի քանի տարի առաջ վախճանուած զր. Թէոդոր Ֆլիգների հարիւրամեակը: Ֆլիգները ժ. դարու նշանաւոր անձնաւորութիւններից և գերմանական քրիստոնէութեան զարգելից մէկն էր: Նա է հիմնել և մինչև իւր կեանքի վերջը ղեկավարել Կալդերսլեյտի սարկաւազուհիների (ողորմածութեան քոյրեր) հաստատութիւնը, որ Գերմանիայի բոլոր նման հաստատութիւնների մայրը դարձաւ: Բերլինի բարձրագոյն հոգեւոր տեանի կարգադրութեամբ Ֆլիգների հարիւրամեակի առթիւ քարոյներ պիտի խօսուին բողոքական բոլոր եկեղեցիներին մէջ, բացառելով նորա դործունէութեան նշանակութիւնը քրիստոնէութեան և գերմանական ազգութեան համար:

— Բաւարիայի բողոքականութեան Ս. Գիբբ տարածելու ընկերութիւնը գոյութիւն ունի 75 տարուց ի վեր: Մի փոքրիկ ընկերութիւն (բողոքականների թիւը շատ չէ Բաւարիայում) այս ժամանակամիջոցում կարողացել է 514,010 օրինակ Ս. Գիբբ տարածել, միայն Բաւարիայում իսկ վերջին երկու տարուայ մէջ 9735 օրինակ: Հոգեւոր Տիրոջ ցանկութեան համաձայն Մ. Աթոռում ևս շուտով կսկսուի Ս. Գրքի ապագրութիւնը: Տեսնենք ի՞նչ արագութեամբ կտարածուի մեր մէջ:

— Die Christliche Welt հասկանալի թերթի խմբագիրը՝ աստուածաբանութեան դոկտոր Մարտին Բազէն, մի տարի է, որ թողել է պատասխանութեան պաշտօնը և այսուհետեւ Մարբուրգի համալսարանում եկեղ. պատմութեան և ակադեմիան աստուածաբանութեան դասախօսութեամբ պիտի զբաղուի։ Մարտին Բազէն թերթը յայտնի է մեր ընթերցողներին։ «Արարած»-ը միշտ բազումներ է անում այդ թերթից գերմանական բողոքական եկեղեցու մատուցելու և բարոյական շարժման մասին տեղեկութիւններ տալու։ Խմբագիրը և աշխատակիցները գերմանական ազգեցիկ աստուածաբանների դասին են պատկանում։

— Սարգսնիայում հայմուսաժ Պետրոսյան անունով ընկերութիւնը, որ գտնուում է Վարդաթաղում հայտնաբերութեան տակ 55 տարուցի վեր գոյութիւն ունի։ Անցեալ տարուայ հաշուից երևում է, որ ընկերութիւնը պոնդրանում է 934 սրբ. 552 ալբի. 19 ուսուցչի ընտանեք. 16 ուսուցիչ, 2 ուսուցչի կին և մի պատուած ուսուցչուհի, որ հրաժարուել է պաշտօնից։ Այս բոլորի համար ծախսել են 48338 մարկ։ Ընկերութիւնը 2000 մարկ նպատակ է տալի վարժապետների պատուած և տանը մնացած աղջիկների համար։

— Ֆիննլանդիան ևս բողոքական երկրների մէջ քաղաքակրթական տեսակետով բաւական աչքի ընկնող տեղ է բռնում։ Անցեալ տարուայ սկզբին այդ երկրում հրատարակուող պարբերականների թիւը 205 էր, որոնցից 120 ֆին. 80 շվեդերէն և 5-ը երկու լեզուով միանգամայն։ Տարբարողարար հարաւորութիւն չունինք ուսուցելու, թէ քանիք նոյանից կրօնական և աստուածաբանական ճիշդ են պատկանում։

Քրիստոնեական ազգայնութիւնը հրեայնացում է։ — Երուսաղէմում նորերս հրէական ողորմածութեան բոլորքի մի կարգ, միաբանութիւն է հաստատուած, որի անդամներն աղջիկներ և կանայք պիտի լինեն։ Վարդի կամ միաբանութեան անդամներն ուխտում են իրենց կեանքը նուիրել հիւանդների խնամատարութեան և մանուկների դատաւարակութեան գործին։ Միաբանութեան ձգտումն է իւր գործունէութիւնը հետզհետէ Պաղեստինից ամբողջ աշխարհի մէջ տարածել։ Միաբանութեան անդամներն պարտուոր են որոշութեամբ պահպանել իրենց մայրենի հրէական կրօնի բոլոր օրէնքները, բայց պիտի ծառայեն ամեն մի թշուառի առանց կրօնի և ազգի խտրութեան։ Նոյա նշանաբանն է Գալիլիայի աստղը ևս թ ճառագայթներով, իսկ առաջնորդող գաղափարը «Սիրոն» անունը։

Հրաշք չէ՞ այս երեւոյթը պատմութեան մէջ, այն Հրէան, որ առաջ պղծութիւն էր համարու հեթանոսին ձեռք առլ, այսօր ողորմածութեան ձեռք է կամենում մեկնել ամեն մի աստաւակաւի առանց ազգի և կրօնի խտրութեան, ճիշդ այնպէս, ինչպէս բրիտանիկութեան բարեգործութեան գաղափարն է թելադրում։ Ուշագործութեան արժանի է այն հանգամանքը, որ միաբանութեան անդամները ուխտում են մեկնել ժամանակի կատարելու հաստատութիւն գէպի իրենց հայրենի կրօնը։ Ար ունի տկան ընկալելու։

Քրիստոնեական հիմն սրճանագրութիւններ. — Յիսուսեան կարգին պատկանող միսիոնարները 1626 թ. արեւելեան Հնդկաստանում Օդայպուրի բրահմանական տաճարում մի մեծ արձանագրութիւն գտան։ Այս արձանագրութիւնը բրիտանիկութեան տարածման համար ծանրակշիւ նշանակութիւն ունեցող մի փաստ է։ Այս արձանագրութիւնը հաստատում է, որ է. գարում բրիտանիկութիւնը տարածում էր Հնդկաստանում բաւական մեծ թիւով։ Արձանագրութիւնը նշանաւոր է և նորանով, որ գաւառաբանական և ծխապաշտական խնդիրների մասին ևս տեղեկութիւններ է տալիս, ինչպէս որ Սե—գան—տու—ի արձանագրութիւնը տեղեկութիւն է տալիս 2 ինաստանի բրիտանիկութեան մասին։

ԵԿԵՂԵՑԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ

ԱՆՁԱՓԱՆՆԵՐԻ ԱՄՈՒՍՈՒԹԻՒՆ

Անցեալ համարի Հայրապետական № 1471 կոնդակի քաղաածից մեր ընթերցողները տեղեկացան, թէ Երուսալ Վոնսիստորիան յանդիմանութիւն է ստանում Հոգեւոր Պետից այն զեղծումների համար, որ կատարուել է այդ թեմում անշափահասների ամուսնութեան վերաբերութեամբ։ Անշափահաս և հասակաւոր մեր եկեղեցական զիւղական կեանքի մէջ սովորական երեւոյթներից են։ Այս անգամ Հայրապետական բարձր կոն-